

מערך אדם לאדם

ניהול מחלוקת בתוך קבוצה מתוך ערבות הדדית

"...כיון שכל אחד יודע שגם חברו רוצה רק בהאמת" ר' צדוק הכהן מלובלין

מערך אדם לאדם

ניהול מחלוקת בתוך קבוצה
מתוך ערבות הדדית

מבוא

המערך המוגש כאן מבקש להניח בצד את העיסוק הפוליטי בנושא גוש קטיף ותוכנית ההתנתקות ולהאיר את הנושא מתוך זווית חדשה, העוסקת ביכולתה של החברה הישראלית לנהל מחלוקת המתנהלת בתוכה ובמתח שבין הרצון לשמור על שלמות הקבוצה לבין הצורך לקדם ולהביע עמדה אישית.

דיון זה, על ניהול מחלוקת בתוך קבוצה, מתוך אחריות מוסרית ואנושית של כל צד לרעהו, הוא משמעותי לכל אזרח במדינה, ללא קשר לדעתו ולהשתייכותו הפוליטית.

במסגרת השיעור, אתם מוזמנים לנצל את יום כ"ב בשבט כדי להפגיש את התלמידים עם היבטים שונים של ניהול מחלוקת ועם התמודדות הקבוצה עמה: הרובד הגלוי, המתייחס לשני צדי המתרחס המתעמתים זה עם זה; הרובד הסמוי, המתייחס לאופן ניהול המחלוקת והמבטא את היחס והאחריות של כל צד בעימות כלפי הצד האחר - בין אם מדובר ברוב ומיעוט ובין אם מדובר בקבוצות שוות בגודלן ובמשקלן.

כדי להבהיר את הנושא ולחבר את התלמידים אליו אנו מציעים מערך המדלג בין המרחב האישי והיבתי-ספרי למרחב הלאומי. המערך מביא את המחלוקת ואת השיח הציבורי שהתנהלו סביב תוכנית ההתנתקות וסיפור ההתנתקות כדוגמה לניהול מחלוקת בתוך קבוצה אחת, החושפת את הרבדים השונים והרלוונטיות לכל קצות הקשת הפוליטית בישראל.

דגשים והנחיות

בתוך הקבוצה, חשוב להדגיש את נושא האחריות והרצון של כל תלמיד לשמור על שלמותה ועל קיומה של הקבוצה. חשוב להעלות שאלות כמו "למה חשוב להגיע להחלטה קבוצתית?" או "למה, בעצם, לא לפרוש מהקבוצה (ולעבור לבית ספר אחר, למשל)?"

בשלב הבא, אנו מזמינים אתכם לספר לתלמידים את סיפור ההתיישבות בגוש קטיף.

כדי לסייע לכם בהעברת המידע ההיסטורי על אודות גוש קטיף בצורה האובייקטיבית, התקשורתית, הפשוטה והנגישה ביותר, אנו מזמינים אתכם להיעזר במצגת, הנמצאת בתקליטור המצורף לערכה זו. אם אין ברשותכם אמצעי הקרנה, תוכלו להיעזר בערכת הכרזות או בקטעי המידע המצורפים בנספח למערך, לשם הצגת הנושא.

בשלב הרביעי של הפעילות התלמידים מתבקשים לקרוא מגוון מובאות מתוך מאמרים שכתבו אנשי ציבור שונים בעד ונגד תוכנית ההתנתקות. התלמידים מתבקשים לסדר את המובאות על גבי ציר, שעליהם לבנות ולהגדיר בעצמם. בשלב הראשון, אפשרו לתלמידים להגדיר ולסדר את הדוברים על פי ההיגיון שיבחרו, כל זמן שיש הסבר ושיטתיות לסידור שהם מציעים. בשלב השני, הדגישו את נושא הפעילות וכוונו אותם לבנות ציר מוגדר, המתייחס לאחריות הדובר לקבוצה בתוך המצב השנוי במחלוקת.

בחלקו הראשון של המערך אנו מבקשים ליצור הדמיה למצב מחלוקת אמיתי, שבמהלכו נדרשים התלמידים להתמודד עם החלטה שהונחתה עליהם על ידי הנהלת בית הספר ואשר משפיעה באופן משמעותי על חייהם כתלמידים. באמצעות ניתוח של האופן שבו גיבשה הכיתה את מכתב התגובה שלה להנהלה, אנו מבקשים לשקף לתלמידים נושאים שונים, הקשורים בהתמודדות עם מחלוקת בתוך קבוצה, ובראשם המתח שבין האחריות לקבוצה לבין הליכה עם 'האמת האישית' בכל מחיר.

אתם מוזמנים לפתוח את השיעור ללא הקדמה, בהצגת ההחלטה כאילו הייתה אמיתית ואוטנטית ולא במסגרת הדמיה, הן כדי לשבור את מסגרת השיעור הרגילה והן כדי לעורר תגובה אמיתית וכנה של התלמידים.

בנספח למערך אנו מציעים מספר אפשרויות להחלטות מעוררות מחלוקת, מתוכן חשוב שתבחרו את הנושא הקרוב ביותר ללבם של התלמידים שלכם, ואשר ברור לכם מראש, כי יהיו לו תומכים ומתנגדים בקרב הקבוצה. אתם מוזמנים, כמובן, להרחיב את רשימת האפשרויות ולהשתמש בנושאים נוספים ככל שיעלה על דעתכם.

בשלב השיקוף, שיתקיים לאחר זמן קצוב שבו ינהלו התלמידים דיון, חשוב להתייחס ולהדגיש את נושא השייכות לקבוצה ואת היחס של כל אחד מהצדדים במחלוקת כלפי הצד המנוגד לו. בנוסף לנושאים כמו אופן ניהול המחלוקת, הקשב והסובלנות של בעלי דעות מנוגדות זו לזו, תרבות הדיון וההתנהלות האישית

מערך אדם לאדם

ניהול מחלוקת בתוך קבוצה
מתוך ערבות הדדית

מהלך הפעילות

שלב 1: סימולציה

היכנסו לכיתה והכריזו על החלטה שנויה במחלוקת שקיבלה הנהלת בית הספר, לדוגמה: "הנהלת בית הספר החליטה להאריך את יום הלימודים בשעתיים ולקצר את שבוע הלימודים לחמישה ימים בשבוע" (הצעות להחלטות חלופיות - ראו בנספח למערך זה).

ספרו, שבהנהלה ביקשו לדעת כיצד התלמידים מרגישים כלפי ההחלטה והזמינו את התלמידים לנסח מכתב המפרט את תגובתם. הניחו לתלמידים לנהל דיון באשר למהלך שנוקטת הנהלה ולנסח מכתב המשקף את דעתם כקבוצה.

שלב 2: שיקוף ודיון

לאחר כ-10 דקות עצרו את הדיון והסבירו שהוא היה חלק מתרגיל, העוסק בניהול מחלוקת בתוך קבוצה. שקפו לתלמידים את האופן שבו ניהלו את המחלוקת שלהם, לדוגמה:

- האם כל צד הקשיב לטיעוני הצד השני?
- האם ההחלטה (אם התקבלה) איך להגיב הייתה על בסיס 'הרוב קובע' או על בסיס אחר?
- האם כולם חשבו לעומק בטרם החליטו כיצד להגיב?
- האם התנהלה תרבות דיון מתוך קשב הדדי או מתוך כוחנות וצעקות?
- האם התלמידים ישקלו לנקוט בפעולות מעבר למכתב התגובה שביקשה ההנהלה? אם כן, אילו?

שלב 3: סיפור גוש קטיף

ספרו, שבמסגרת יום כ"ב בשבט הייתם רוצים להביא בפני הכיתה מקרה, שבו החלטת הממשלה פיצלה את העם לשני גושים נבדלים של מצדדים ומתנגדים. המחלוקת באה לידי

ביטוי, בין היתר, בפעולות מחאה של הצד שחש נפגע, ומנגד בהפגנות תמיכה של הצד שתמך בהחלטה. ויכוחים עזים התנהלו בתקשורת וברחוב. המקרה התרחש בישראל לפני כשש שנים והקבוצה כללה את רוב אזרחי ישראל.

הציגו את סיפור גוש קטיף באמצעות המצגת, ערכת הכרזות או קטעי המידע המצורפים בפרק המידע הנוסף בסוף החוברת

שלב 4: צדדים במחלוקת

חלקו את התלמידים לחוליות עבודה. הזמינו תלמיד להקריא את הקטע שכתב הרב קוק על אודות ריבוי השלום. חלקו לכל חוליה כרטיסיה ובה שאלה על הקטע (נספח 6). הקציבו כחמש דקות לגיבוש התשובה. כעת, הזמינו נציג מכל קבוצה להקריא את השאלה והתשובה שכתבה קבוצתו.

סכמו את ניתוח הקטע:

בטקסט שלפנינו הרב קוק מבאר את דרישת חז"ל האומרת שתלמידי חכמים מרבנים שלום בעולם. לכאורה, אומר הרב קוק, תלמידי חכמים רגילים לחלוק ביניהם, כדרכם של אנשי רוח האמונים על אמירת האמת שלהם ועומדים עליה בכל תוקף.

אם כן, כיצד ייתכן שדווקא הם ירבו שלום בעולם? בתשובותיו מדייק הרב קוק במונח 'ריבוי שלום' וטוען שהוא תוצאה של היכולת של כל אחד לבטא את האמת שלו ובכך להרחיב את הספקטרום הכללי ולהעשיר אותו. בעקבות הקשבה מדויקת ללשון הפסוקים וללשון חז"ל מבאר הרב קוק מה הן התכונות והתובנות המאפשרות להימנע מהתפוררות החברה כתוצאה מהמחלוקת, לראות את בעלי הדעות האחרות כמשלימים אותנו ולדעת שלכל אחד ולכל דעה יש מקום במרחב המשותף והכולל.

קבוצת יעד: כיתות ט' - י'

משך הפעילות: כשעה וחצי (שני שיעורים)

מטרות:

- הבנת המתח שבין האחריות לשלמות הקבוצה לבין האחריות ל"אני מאמין" האישי במצב מחלוקת.
- הבנת החשיבות של שמירה על שלמות הקבוצה גם במהלך מחלוקת.
- היכרות עם מהלך המחלוקת סביב גוש קטיף ויישום הלימוד דרך ניתוחה.
- בירור המושג 'ערבות הדדית'.

אמצעים:

- היכרות עם הדרכים לניהול מחלוקת בתוך קבוצה.
- הבנת החשיבות והיתרונות שיש להשתייכות לקבוצה.
- היכרות עם סיפור ההתיישבות היהודית בגוש קטיף.
- היכרות עם מגוון דעות בציבוריות הישראלית באשר לתכנית ההתנתקות.

עזרים:

- ארבעה קטעי קריאה לכל חולייה (עד חמישה תלמידים)*
- גיליון בריסטול וכלי כתיבה לכל חולייה.
- ציר, טוש מחיק וכרטיסיות דוברים למורה.
- ערכת כרזות כ"ב בשבט, תקליטור, מצגת ואמצעי הקרנה.
- טוש סימון מחיק (מרקר) אחד לכל קבוצה.
- * להדפסה עצמית מתוך התקליטור.

הערה

מערך אדם לאדם

ניהול מחלוקת בתוך קבוצה
מתוך ערבות הדדית

שלב 5 : סיכום

הציגו על הלוח את שתי הדרכים לסידור ציר הדוברים, כפי שהן מופיעות בנספח 3.

סכמו: מעבר לרובד הגלוי של ההשתייכות הפוליטית ניתן לגלות רובד נוסף, אחר, הבוחן את המחלוקת לא רק מתוך ייצוג 'העמדה שלי' מול 'העמדה שלעומתי', אלא מתוך ראיית המכלול והאחריות להמשך קיום הקבוצה.

מתוך אחריות זו מתגלה 'ערבות הדדית' גם לאחר הכרעת המחלוקת: בין אם זו אחריות הרוב על המיעוט שהפסיד ובין אם אלה תחושות המיעוט כלפי הרוב שניצח אותו. מתוך הערבות ההדדית וההכרה שצריך להמשיך לחיות יחד גם ביום שאחרי נובעת התנהלות אחרת, שונה, אחראית יותר, גם כשהרוחות סוערות.

שאלו: מתוך מה שראינו שקרה סביב תוכנית ההתנתקות, מה ניתן ללמוד 'לחיים' על הדרכים בהן אנחנו בוחרים לחלוק על אחרים?

בקשו מהתלמידים להציע דוגמה לפעולה אפשרית מתוך ערבות הדדית בהקשר המחלוקת הבית-ספרית, שבה נפתח השיעור.

כעת, אספו את הקטעים ותנו לכל חוליה ארבעה קטעים מתוך מאמרים, שכתבו דוברים ישראלים שונים במהלך תקופת המחלוקת, שנסבה סביב עקירת גוש קטיף במסגרת תוכנית ההתנתקות (ראו נספח 3). תנו לכל קבוצה גיליון בריסטול וכלי כתיבה ובקשו מהתלמידים למפות את המחלוקת ולסדר את הקטעים על ציר, שתשרטטו על הבריסטול (היעזרו בדוגמה בנספח 3). הדגישו, שעל חברי החוליה לכתוב בשני קצות הציר את הכותרות המתאימות, שיבהירו כיצד בחרו להציב את הדוברים השונים.

הקציבו לפעילות כ-15 דקות.

בתום הזמן, הזמינו נציג מתוך אחת החוליות להציג את הציר שלו ושל חבריו ולהסביר כיצד בחרו לסדר את הדוברים.

שאלה: האם מעבר לסיווג הפוליטי של תומך / לא תומך בתוכנית, או של שמאל / ימין ניתן לסדר את הדוברים על פי קריטריונים של אחריות לקבוצה, הכוללת את העם היהודי / את מדינת ישראל?

בקשו מהתלמידים לקרוא שוב את הקטעים השונים שקיבלו ולסמן משפט או משפטים המבטאים את מידת האחריות שחש הדובר כלפי הקבוצה.

כעת, בקשו מהתלמידים ליצור ציר חדש, שעליו יציבו את הדוברים על פי המשפטים שסימנו.

מערך אדם לאדם

נספח 1:

דוגמאות אפשריות
להחלטות שנויות במחלוקת

1.

הנהלת בית הספר
החליטה שהציונים
ייקבעו רק לפי עבודות
ולא יהיו יותר מבחנים.

2.

הנהלת בית הספר
החליטה להאריך את
יום הלימודים בשעתיים
ולקצר את שבוע
הלימודים לחמישה ימים
בשבוע.

3.

משרד החינוך החליט,
שהחל מכיתה ט' כולם
ילמדו גם רוסית בבתי
הספר, במקום ערבית.

4.

משרד החינוך החליט,
שמכיתה ח' חובה על כל
תלמיד לתרום שעתיים
בשבוע לקהילה.

5.

הנהלת בית-הספר
אוסרת פירסינג וצביעת
שיער ומהיום תשעה את
ה"עבריינים".

6.

משרד החינוך החליט לא
לתת ציון בחינוך גופני.

ההיסטוריה היהודית של חבל עזה

- אבות האומה, אברהם ויצחק, התיישבו בארץ גרר, שיש המזהים אותה באזור שבין עזה לרפיח.
- כבר בתקופת החשמונאים שכנו בחבל עזה יישובים יהודיים. הפייטן רבי ישראל נג'ארה ונתן העזתי הם מהמפורסמים שבתושבי החבל.
- פסיפס יפיפה שרד מבית הכנסת המפואר שהיה בעיר עזה.
- במהלך מאורעות תרפ"ט גלתה הקהילה היהודית מעזה ונפסק רצף ההתיישבות.
- במסגרת המבצע להקמת י"א הנוקודות בנגב, במוצאי יום כיפור תש"ז (1946), הוקם כפר דרום.
- ביום י"ב באלול תשכ"ט (13.9.1970) קיבלה ממשלת ישראל את ההחלטה על יישוב היאחזויות נח"ל ברצועת עזה.

ההתיישבות

- ממשלת ישראל יזמה את תוכנית 'חמש האצבעות', שמטרתה הקמת גושי התיישבות יהודיים בין מרכזי ההתיישבות הערבית ויצירת רצף התיישבות יהודי.
- המספר המשוער של תושבים ערבים באזור גוש קטיף ביום כ"ב בשבט תשל"ז - כ-600,000 תושבים.
- גוש קטיף היה אזור של דינונות וחולות, מקום שמשך את המתתיישבים לאתגר קהילתי וחקלאי, למעשה ציוני ולמימושה של מצוות יישוב ארץ ישראל.
- ביום כ"ב בשבט תשל"ז (1977) הוקם היישוב הראשון בגוש קטיף - נצר חזני.
- במהלך השנים שלאחר מכן הוקמו בגוש קטיף 21 יישובים.

מערך אדם לאדם

נספח 2:

מידע - ההתיישבות בגוש קטיף

חיי הקהילה

- המתתישבים שהגיעו לגוש יצרו פסיפס ישראלי של דתיים וחילונים, אנשי עיירות פיתוח ואנשי גוש דן, בני מושבים ובני ישיבות. כך נוצר מרקם קהילתי מיוחד.
- בגוש קטיף כולם הכירו את כולם - תחושת חיבור חזקה שררה בין בני כל היישובים ורשת ענפה של גמחי"ם וסיוע הדדי פעלה בגוש.
- במציאות המיוחדת שנוצרה בגוש קטיף כולם נשאו תפילה, בין אם הייתה זו תפילה בתוככי בתי הכנסת ובין אם הייתה זו תפילה טבעית ופשוטה של עובדי אדמה ושל אזרחים, הנמצאים באזור ספר.

החקלאות

- כנגד כל הסיכויים, במקום צחיח, חולי ודל משקעים, התעקשו חקלאי גוש קטיף להפריח את השממה.
- התנאים המיוחדים, המציאות המאתגרת והחיבור בין חקלאים לאנשי תורה הביאו לחידושים הלכתיים ולפיתוח שיטות חקלאיות ייחודיות. הרמה הטכנולוגית הגבוהה סייעה להפקת תוצרת חקלאית איכותית, שעמדה בסטנדרטים הגבוהים ביותר גם בתחום ההלכתי.
- אחד מהפיתוחים המיוחדים שצמחו בגוש קטיף הוא ירקות עליים ללא תולעים, שעד היום, ללא קשר למקום גידולם, נקראים 'ירקות גוש קטיף'.
- בשנת תשס"ה (2005) ייצאו חקלאי גוש קטיף אלפי טונות של תוצרת חקלאית, שגדלה ב-4,525 דונם של חממות.

התמודדות עם הטרור

- עם פרוץ האינתיפאדה הראשונה, בשנת תשמ"ז (1987), נאלצו תושבי גוש קטיף להתמודד עם הטרור הפלסטיני. במשך 18 שנה עמדו תושבי הגוש מול מתקפות טרור חוזרות ונשנות, שכללו ירי ופיגועים בכבישים, חדירות מחבלים ויותר מ-5,000 פצצות מרגמה.
- למרות מתקפות הטרור הבלתי פוסקות המשיך גוש קטיף לצמוח ולהתפתח. רק משפחות מעטות עזבו את הגוש בגלל הקושי הביטחוני.
- "לא ניתן לטרור לשבש את חיינו" הייתה התפיסה השלטת בקרב תושבי הגוש. האירועים הציבוריים הפומביים התקיימו כרגיל ושגרת החיים נמשכה מתוך תחושת שליחות ציונית-יהודית.

תכנית ההתנתקות

- בשנת 2004 העלה ראש ממשלת ישראל, אריאל שרון, את תוכנית ההתנתקות לסדר היום. משמעותה של התכנית הייתה יציאה חד-צדדית מכל רצועת עזה ועקירת ארבעה יישובים בצפון השומרון.
- ההסבר שנתן משרד ראש הממשלה לתוכנית כלל, בין היתר, את התפיסה, שלפיה היא תוביל למציאות ביטחונית טובה יותר בטווח הארוך וכן הרצון להקטין את החיכוך עם האוכלוסייה הפלסטינית ואת מספר ההרוגים הישראלים.
- המתנגדים לתוכנית הזהירו מפגיעה עקרונית בזכותו של עם ישראל על אדמתו וטענו, כי היציאה מהאזור תיצור תקדים מסוכן, תחזק את הטרור ותקרב את אש הטילים למרכז הארץ, וכי היא איננה מוסרית כלפי המתדיישים במקום.

מערך אדם לאדם

נספח 2:

מידע - ההתיישבות בגוש קטיף

המחאה הציבורית

- כשהודיע ראש הממשלה, אריאל שרון, על תוכנית ההתנתקות בשנת 2004, התפתח במדינת ישראל דיון ציבורי סוער, אשר הציף שאלות מעשיות ורלוונטיות על ציונות, יהדות וחיים משותפים בישראל.
- ציבור המתנגדים בחר לנהל את המאבק בצורה ייחודית, המתבססת על אמונתו וערכיו. המאבק התאפיין בפעילות עממית רחבה והתנהל מתוך החלטה להימנע ממלחמת אחים.
- 'השרשרת הישראלית', מבצעי 'פנים אל פנים' והסרט הכתום הם מהמאפיינים הבולטים של צורת המאבק ה'כתומה'.
- תוכנית ההתנתקות אושרה בכנסת ברוב של 59 תומכים מול 40 מתנגדים ו-5 נמנעים.

העקירה

- בחודש אב שנת תשס"ה (אוגוסט 2005) עקרה ממשלת ישראל את ההתיישבות היהודית בגוש קטיף ואת ההתיישבות היהודית בצפון השומרון.

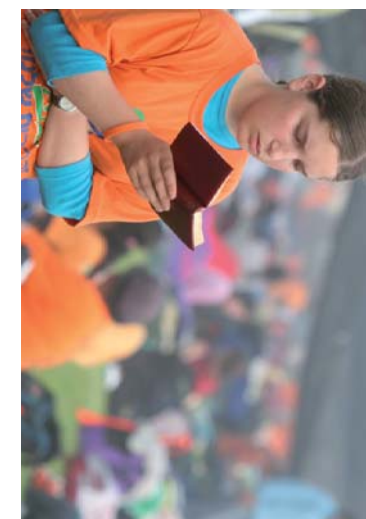
תמונת מצב אנושית

- המחיר האנושי: שש שנים לאחר ההתנתקות נותרו 17% מתושבי גוש קטיף לשעבר ללא תעסוקה וכ-1000 משפחות עדיין לא נכנסו למגורי קבע.
- הצמיחה מחדש: מתיישבי גוש קטיף לקחו אחריות לשקם את חייהם לאחר העקירה והחליטו לא להשאיר איש מאחור. התושבים יזמו והקימו 17 נקודות התיישבות, הממשיכות על פי העקרונות של הגשמת חזון התיישבותי וחברתי ופיתוח חיי קהילה.

ארץ האמונה

- העולם האמוני והערכי היה מרכיב משמעותי בחוסן הקהילתי ובשיקול הדעת של תושבי גוש קטיף.
- ההכרעות הציבוריות והקהילתיות נעשו על פי שפה ערכית-אמונית, שנבנתה מתוך האתגרים שעמדו לנגד התושבים במשך השנים.
- האמונה של המתיישבים, דתיים וחילוניים כאחד, התבטאה בתחומים רבים: בבחירה להתיישב בחבל ארץ מיוחד מתוך שליחות ציונית ודתית; בביטחון ביכולת האדם להפריח את השממה כחלק משיבת עם ישראל לארצו; בגיבוש דרכי ההתמודדות מול מתקפת הטרור המתמשכת; בעיצוב דרך המאבק בתוכנית ההתנתקות ובשאלה האם להישאר עד הרגע האחרון; בבחירה להמשיך את בניין הקהילות גם לאחר העקירה, אל מול אתגרים ציונים חדשים.

מערך אדם לאדם

נספח 3:

קטעי עיתונות

אברהם בורג

עיתון "הארץ" 5.8.2005

"(בתוכנית ההתנתקות מגוש קטיף) ראש הממשלה בעט בכל מוסכמה פוליטית וגנב, פשוט כך, את דעתם של הבריות... הזלזול של ראש הממשלה ושותפיו בכבוד ההחלטה המפלגתית שלו עצמו, הבוז וההתעלמות, ריסקו את רעיון היסוד של החיים הפוליטיים..."

התוכנית רעה בשל תכניה. אין לה שותף ואין לה חזון. היא לא מביטה מילימטר מעבר לאף. ובכל זאת, אחריה מפעל האשליה הלאומי של ההתנחלות מתחיל את ריסוקו הבלתי נמנע. אולי רק משום כך כדאי לשלם את המחיר היקר כל כך...

כשהם (המתנחלים) מאיימים ואומרים לי מלחמת אחים, אני נעצר על עומדי. האלה אחי? לא! אין לי אחים גנטיים חוץ משתי אחיותיי, בנות הורי. יש לי אחים ואחיות לערכים ולרוח. אם אתה אדם רע, צורר בכיין או כובש כבד זרוע, אינך אחי אפילו אתה שומר שבת ומקיים מצוות [...] אם כל מה שמתחת לכיסוי הראש מוקדש לקדושת האדמה היהודית, הקודמת לקדושת האדם באשר הוא - את לא אחותי. את אויבתי."

הרב זלמן ברוך מלמד

עיתון "בשבע" 10.3.2005

מתוך דבריו של הרב מלמד על ההתנתקות: "...הוא (האופן הנוקב שבו ינוהל המאבק) רק יגלה את עומק הפער בין חלקי הציבור וטוב שהדבר יתגלה ולא יטושטש, כי רק בהכרה של הבעיה אפשר להגיע לפתרונה. הניסיון לעקור יישובים יהודיים הוא שעושה את הקרע והפתרון אינו בזה שאנו נשמור את הכאב בתוכנו ונסתיר את דעתנו, אלא בזה שנבהיר בקול רם את דעתנו בטבעיות ובחופשיות וכך נשב לברר בין חלקי הציבור את הדרך איך להתמודד עם הפער הגדול הקיים בינינו."

דן מרגלית

מגזין "מעריב" 16.8.2005 "הדמוקרטיה תנצח"

"...בשיחות רבות אמרתי להם (לאנשי גוש קטיף) כי בעיניי, יתרונות ההתנתקות רבים ממגרעותיה. לא הייתי בגפי כאשר פרצתי בכי למראה יהודי העוזב בלחץ הנסיבות את ביתו בגוש קטיף, אבל גם לא יכולתי לשנות את דעתי כי מקומם של 8,000 מתנחלים אינו על שליש מאדמתם של 1.2 מיליון פלשתינים. שתי התגובות האלה היו גם לכבודו של אריאל שרון, שהזיל דמעה והורה לפנות.

בכל זאת, בשעה שכזאת חייבים להפוך כל אבן במאמץ הלאו-דווקא-נואש לשמר את ה'ביחד' היהודי.

תהיה לנו מחלוקת גם במערכת הבחירות הבאה. אבל אם יהיה ניצחון כתום בקלפי, אני ושכמותי נכבד אותו. נשלול את סרבנות השמאל הקיצוני, כפי שעשינו בעבר. נכבד את הרוב. אם הדמוקרטיה תנצח בהליך הפינוי מעזה, נוכל ללכת לשלב הבא ביחד. אומר לכם זאת בלשונכם: 'גוש קטיף, אני נשבע'."

חנן פורת (ז"ל)

YNET, 14.9.2004

ומתוך "בנים משחיתים", 'מעט מן האור', ז' באב, 12.8.2005.

לגלות שמץ של שנאה כלפיהם, ובוודאי לא לכנותם חלילה בכינוי גנאי, אלא ארבה להוסיף אהבה כלפיהם, כי אחינו הם.

אהבת חנם - אין פירושה השלמה או העלמת עין מן המעשים הרעים שעושה אחינו, אך הדברים שיש בליבנו עליו לא יבטלו את אהבתנו כלפיו, כדרך שמוסיפים אב ואם לאהוב את בנם - גם אם 'בן משחית' הוא, שנפל ונכשל..."

"התכנית היא מעשה פשע. עקירת יהודים מאדמתם מנוגדת לכל המוסר היהודי והאתוס של שיבת ציון... ראש הממשלה נבחר בשל קו מסוים, וכך הוא צריך לנהוג. אם הוא נוהג אחרת הוא צריך לבוא או למשאל, או לבחירות, כי מה שהוא עושה היום זה לא דמוקרטי... ראש הממשלה מוכרח להבין שצעד כגון זה לא הועמד בשום מבחן משפטי ומוסרי.

מצווה גדולה היא להזהיר כל אחד ואחת, לבל יהיה שותף במעשה הפשע הנורא של עקירת יישובים מאדמתם וגירוש יהודים מביתם. אך גם אם לא יישמעו דברינו, אין לנו כל היתר

מערך אדם לאדם

נספח 4:

דוגמאות למורה לסידור הדוברים
על הציר

ציר פוליטי

**שאל
קיצוני**

.....הרב מלמד..... חנן פורת..... דן מרגלית..... אברהם בורג.....

**ימין
קיצוני**

ציר אחריות לקבוצה

**אחריות
לדעה
הפרטית**

.....חנן פורת..... דן מרגלית..... הרב מלמד..... אברהם בורג.....

**אחריות
לקבוצה**

מערך אדם לאדם

נספח 5:

מקורות יהודיים בנושא המחלוקת

האמת והשלום אהבו

בראשית רבה (וילנא), פרשת בראשית, פרשה ח':
 א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, נעשו
 מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל
 יברא, ומהם אומרים יברא, הכח הוא דכתיב (תהלים פה) חסד
 ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו, חסד אומר יברא שהוא גומל
 חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא
 שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה, מה
 עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הכה הוא דכתיב (דניאל
 ח) ותשלך אמת ארצה.

הטקסטים המצורפים דנים בהיבטים מסוימים של הנושא שבו עוסק
 המערך. כיצד, מצד אחד, אדם עומד בכל תוקף על האמת שלו, ומצד
 שני יכול לראות את המרחב הכולל והמשותף שלו עם בעלי הדעות
 המנוגדות ולהבין שהמציאות החיובית השלמה דורשת שיתוף פעולה
 בין הצדדים. הרב צדוק הכהן מלובלין מדגיש את היחס של אדם לאדם
 החולק עליו, ואילו הרב קוק מתייחס לפתיחות של האדם וליכולת
 לתת מרחב לאפשרויות השונות מהאמת שלו.

מערך אדם לאדם

נספח 5:

מקורות יהודיים בנושא המחלוקת

על המחבר

רבי אברהם יצחק הכהן קוק נולד בגריבה אשר בלטביה בשנת ה"א תרכ"ה (1865) ונפטר בירושלים בשנת ה"א תרצ"ה (1935). כרב הראשי האשכנזי הראשון של ארץ ישראל היה הרב קוק דמות בעלת השפעה מרכזית בתולדות היישוב החדש שבארץ ישראל. אהבתו לחלוצים, אף לכופרים שבהם, ידועה ומפורסמת. עזבונו הספרותי והתורני הוא רחב ביותר ומכיל כתבים בנושאי קבלה, פילוסופיה, הלכה, פירושים לגמרא, תשובות ופיוטים - בכתב יד ובדפוס. תורתו הייחודית פיתחה דרכים מיוחדות לשילוב המסורת עם המציאות החדשה, ותפיסת עולמו היא העוגן המרכזי של הציונות הדתית.

בכדי להבין את זה ניקח דוגמה מתרגיל רב-חילי בצה"ל כאשר מגיע צוות משותף מקצינים השייכים לחילות החי"ר, השריון, חיל האוויר וההנדסה לתא שטח מסוים, נשאלים אנשי הצוות היכן למקם את הכוח?

השריוןר יחפש את המקום הכי טוב לעמדת הטנקים. איש חיל האוויר יחפש את המקום בו אפשר יהיה לזהות התקפת מסוקים. הקצין מההנדסה ינסה לאתר את מקום הפריצה של שדה המוקשים והמכשולים השונים, ואיש החי"ר יחפש את קפלי הקרקע שיאפשרו את התקדמות החיילים. כך בשלב הראשון נקבל ארבע תשובות שונות, אבל מטרת התרגיל הרב-חילי היא לתת לכל אחד גם את נקודת המבט של האחרים. בסופו של דבר מפקד הקרב יחליט לפי האסטרטגיה שהוא יבחר מה סדר העדיפות שלו, אבל מכיוון שהוא מכיר את הדעות השונות של נקודת המבט הייחודית של כל חיל, אזי יש לו מה שהמדרש מכנה "ריבוי שלום", וכך גם הקצינים השונים מבינים שכל אחד מהם נותן חלק מהתמונה המלאה ומי שמכריע בסוף, מכריע מתוך שלום כולל של כלל התפיסות.

לכן מסביר הרב קוק שאם אכן נדע שכל הדעות שלנו הן "לימודי ה'", דהיינו שהן תוצאה של האמת האלוקית שמחברת את כולנו, אזי נדע לבנות יחס נכון עם אלו שחלוקים עלינו. לראות איך כל דעה אחרת מעמיקה ומעשירה את העמדה שלי וגם למצוא ביחד את יכולת ההתנהלות והקיום המשותף.

למרות ריבוי הדעות בינינו לא נכפוץ את השני לאמת שלנו, אלא נלמד לחיות יחד איתנו עם האמת שלו ונדע שכל אחד ואחת מאיתנו מוסיפים את החלק שלהם לאמת הגדולה של כולנו. ומתוך כל ריבוי הדעות ייבנה השלום הכולל.

"כי הבניין ייבנה מחלקים שונים, והאמת של אור העולם תיבנה מצדדים שונים ומשיטות שונות, שאלו ואלו דברי אלוהים חיים."

הרב קוק - מתוך הספר עולת ראי"

אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא תלמידי-חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך (ברכות סד).

נוהגים ישראל לסיים את תפילת שחרית במדרש זה.

מה אומר המדרש? המדרש דרוש את המילה "בניך" וקורא אותה כאלו כתוב כאן "בוניך". בכך מחבר המדרש את החלק הראשון של הפסוק עם החלק השני. בניך שהם "למודי ה'", דהיינו תלמידי החכמים הם אלו שבונים ומרבים את השלום.

ולכאורה נשאלת השאלה האם באמת תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם? הרי אנו יודעים שכל הגמרא מלאה במחלוקות, וגם היום אנו רואים שתלמידי חכמים חלוקים ביניהם: זה אומר דעה שכזו וזה אומר דעה שכזו.

הרב קוק מסביר את המדרש באופן הבא:

השלום איננו אחדות של דעה אחת, ולכן המדרש מדגיש את המינוח "ריבוי השלום" ולא "גדול השלום".

מה הכוונה ריבוי השלום?

לכל אדם ואדם ולכל קבוצה וקבוצה יש את האמת שלה. ובאמת כל אמת שכזאת היא אמת חלקית. רק יחסי גומלין חיוביים בין כל הדעות כולם יתנו את התמונה המלאה.